

Η επικοινωνιακή διδασκαλία του Αγίου Κοσμά με τις διάφορες θρησκευτικές, πολιτικές, κοινωνικές και άλλες τάξεις (Ηλίας Μογλενίδης, υπ. διδ. Θεολογικής Σχολής ΑΠΘ)

/ Πεμπτουσία· Ορθοδοξία-Πολιτισμός-Επιστήμες

Διαβάζοντας τις διδαχές του διακρίνει κανείς να είναι διάχυτη η σοφία και η ανησυχία του, στην αντιμετώπιση των διαφόρων προβλημάτων. Πολλοί παιδαγωγοί, θα ζήλευαν την πρακτικότητα και τον ρεαλισμό του Θείου Κοσμά [83]. Οι Διδαχές του μέχρι και σήμερα, αποτελούν τα προς μίμηση εγχειρίδια διαπροσωπικής επικοινωνίας. Μέσα από τις Διδαχές του μας παρέχει πολλές παραινέσεις γύρω από το θέμα της διαπροσωπικής επικοινωνίας. Η παιδαγωγική επικοινωνία κατά τον Πατροκοσμά [84], δεν είναι κάτι απλό και εύκολο. Μιλώντας με τους ακροατές εξηγεί πώς ο πομπός, ο οποίος αναλαμβάνει το ρόλο της επικοινωνίας, έχει ως σκοπό την σωστή και σε βάθος ενημέρωση του πομπού προς τους δέκτες. Για μια σωστή παιδαγωγική επικοινωνία, πρέπει να γνωρίζουν οι δέκτες περί του πομπού-διδάσκοντα. Την βάση οποιασδήποτε διαπροσωπικής επικοινωνίας διακατέχει η αγάπη και η ελευθερία [85]. Η επικοινωνία έχει να κάνει με την ψυχή και το σώμα, που αποτελούν την ολότητα του ανθρώπου. Η ψυχή όμως προηγείται. Η λεκτική ή μη λεκτική επικοινωνία του ανθρώπου αποτελεί έκφραση της ψυχής του. Παρακάτω θα παρουσιάσουμε τα είδη της επικοινωνίας έτσι όπως μας τα εξηγεί ο Άγιος των διαπροσωπικών σχέσεων.

Η πρώτη κατηγορία επικοινωνίας αποτελεί η σχέση του άνδρα με την γυναίκα. Είναι η επικοινωνία των συζύγων. Η συγκεκριμένη κατηγορία απασχολεί ιδιαίτερα τον άγιο, λόγω της άνισης και άδικης κακομεταχείρισης των γυναικών από τους άνδρες τους [86]. Διακηρύσσει της ισοτιμία των δυο φύλων, την οποία και εντάσσει κάτω από το πρίσμα την κοινής πορείας και συμμετοχής μέσα στην Εκκλησία και ιδιαιτέρως στο κοινό Ποτήριο (Θεία Κοινωνία). Μέσα από τα κηρύγματά του διακρίνουμε μια εναλλαγή μεταξύ ανδρών και γυναικών ανάλογα με το θέμα που διαπραγματεύεται. Την μια απευθύνεται στον άνδρα και από την άλλη πλευρά ξεκινάει πρώτα από την γυναίκα. Ένα εξίσου σημαντικό θέμα για τον άγιο ήταν και αυτό της μοιχείας.

Οι γυναίκες, άλλοτε, φορούσαν κάλυμμα στην κεφαλή, ένδειξη ντροπής και σεμνότητας. Ο Κοσμάς έλεγε: «Όσον μπορείτε να είστε σκεπασμένες με την εντροπήν, να φαίνεστε ωσάν μάλαμα. Και όταν μια γυναίκα δεν σκεπάζεται τι φανερώνει; Φανερώνει πως δεν είναι ευχαριστημένη με τον άνδρα της, αλλά θέλει άλλον άνδρα. Και όταν σκεπάζεται τι φανερώνει; Φανερώνει και λέγει πως ας είναι δοξασμένος ο θεός που μου εχάρισε τον άνδρα μου και δεν θέλω να γνωρίζω άλλον άνδρα» [87]. Στο σημείο αυτό μας παρουσιάζει ένα κώδικα άξιο προσοχής ο οποίος αφορά στην ενδυμασία της γυναίκας. Αυτός ο κώδικας ορίζει πως η γυναίκα ντύνεται ανάλογα με το πόσο ευχάριστα πορεύεται στον έγγαμο βίο της.

Σε περιπτώσεις όπου ένας από των δυο συζύγων έχει τις παραξενιές του, ο Κοσμάς αναφέρει το παράδειγμα της μοιχαλίδας, κάτω από το πρίσμα πάντα της μετάνοιας και της συγχώρεσης ανατρέχοντας στα λόγια του Χριστού: «ο αναμάρτητος, πρώτος τον λίθο βαλέτω», εξηγώντας πως για να συνάψουμε μια σχέση πρέπει πρώτα να ξεκινούμε από τον εαυτό μας. Οι ψυχολόγοι θα μας επισημάνουν πως το σημαντικότερο κριτήριο για να συνάψει ο οποιοσδήποτε σχέση με κύριο σκοπό τον γάμο και την οικογένεια είναι πρώτα να πραγματοποιήσει εύκολα φιλικές σχέσεις [88]. Διότι, αν δεν μπορεί κάποιος να έχει φίλους, πως θα καταφέρει να συνδεθεί με αυτό που ξεπερνά την φιλία; Αυτές οι σχέσεις, ενυπάρχουν ως Μυστήριο και έτσι βιώνονται. Το μυστήριο κατανοείται καλύτερα όταν, ενδυθούμε τις δυο σημαντικές συνιστώσες που είναι η ενσυναίσθηση και η αυτεπίγνωση. Δηλαδή, από τη μια μεριά πάντοτε να θυμόμαστε τις καλοσύνες του άλλου και από την άλλη μεριά να συλλογιζόμαστε

τα προσωπικά μας ελαττώματα [89].

Η επόμενη πτυχή διαπροσωπικών σχέσεων αφορά την σχέση μεταξύ των γονέων και των παιδιών τους, την οποία ο Πατροκοσμάς θεωρεί ως μίμηση της επικοινωνίας των γονέων. Εδώ εισέρχεται το θέμα της ανατροφής των παιδιών. Εάν αποφασίσουν οι γονείς ότι θέλουν να μεγαλώσουν τα παιδιά τους κοντά στον Χριστό τότε έχουν μπροστά τους ένα δρόμο, μια πορεία, ένα τρόπο ζωής που χρειάζεται μαθητεία, εκπαίδευση και αγώνα. Οι γονείς επιβάλλεται να γίνουν παιδαγωγοί και κατηχητές των παιδιών τους.

Ένα εξίσου σημαντικό σύμπλεγμα σχέσεων που ενδιαφέρει ιδιαίτερα τον Πατροκοσμά είναι του κληρικού και του κοσμικού. Την συγκεκριμένη σχέση εντάσσει υπό το φως της εξομολόγησης. Η σχέση αυτή χρειάζεται ειλικρίνεια, ταπείνωση και υπακοή. Εφιστά την προσοχή στους λαϊκούς να μην κατηγορούν τους ιερείς. Η ιεροκατηγορία και γενικά η απαξίωση προς τους λειτουργούς του Θεού έχει ολέθριες συνέπειες για την πνευματική προκοπή του Χριστιανού. Στην επικοινωνία τους οι ιερείς θα πρέπει να είναι καθαροί άνθρωποι και ο λόγος τους να ταυτίζεται με τα έργα τους. Επίσης, θέτει το σημαντικό θέμα της οχλαγωγίας μέσα στον ναό την ώρα της Ακολουθίας. Την ευθύνη, στην συγκεκριμένη επικοινωνία την έχουν οι ιερείς. Ανάλογα με τον τρόπο της σωστής άρθρωσης, του διαβάσματος αλλά και της κίνησής τους μέσα στο ναό διαδραματίζουν έναν εξίσου σημαντικό ρόλο στη μετάδοση της θείου μηνύματος προς τον λαό του Θεού.

Στη συνέχεια, ένα σημαντικό θέμα επικοινωνίας που εισέρχεται διαβάζοντας την Γ΄ Διδαχή είναι και ο αφορισμός. Όταν κάποιος αφοριστεί από την Εκκλησία τότε αυτομάτως αποκόπτεται από το σώμα της εκκλησίας. Με τον αφορισμό αυτομάτως συνίσταται πνευματικός και κοινωνικός αποκλεισμός. Με αυτή την ευκαιρία απευθύνεται με νουθεσίες προς τους υποψηφίους ιερείς. Ο κληρικός είναι καλό να έχει το σπίτι του δίπλα από την εκκλησία, ώστε η κύρια διακονία του να είναι η βοήθεια και η επικοινωνία του με τους πιστούς. Ο ιερέας είναι εκπρόσωπος του Θεού στη γη και αντλώντας από αυτόν δύναμη και χάρη είναι ο εγγυητής της ενότητας μεταξύ των πιστών της ενορίας.

Έπειτα, ξεπροβάλλει η σχέση του Κοσμά με ζα(μ)πιτάδες, προεστούς και άρχοντες. Παρόλο, που οι ζα(μ)πιτάδες μεταχειρίζονταν τον λαό απάνθρωπα, ο άγιος δίνει το στίγμα της υπέρβασης. Τους προτρέπει, δηλαδή, να έχουν καλό λογισμό στην επικοινωνία μαζί τους, δείχνοντας ένα πνεύμα αγάπης που ενώνει τους λαούς και δεν τους χωρίζει. Για τους προεστούς και τους άρχοντες έχει μια δοκιμασμένη συνταγή για να φθάσουν πιο κοντά στον λαό και αυτή είναι η μεγάλη επικοινωνιακή ανθρώπινη δύναμη της αγάπης, που διαπερνά κάθε φραγμό και οδηγεί στον Χριστό που είναι αγάπη.

Προτελευταία, αφήσαμε την σχέση της επικοινωνίας με τους ασεβείς, τους

αιρετικούς, τους απίστευτους και τους μάγους. Προτρέπει σε κοινή επικοινωνία. Ο Πατροκοσμάς [90] προτρέπει τον λαό να αποδώσουν την ίδια μεταχείριση προς όλους με σκοπό να αποδώσουν την ανθρώπινη δικαιοσύνη. Ο άνθρωπος είναι πρόσωπο και μη θέλοντας να βλάψει το πρόσωπο του άλλου δεν τον αδικεί. Συμβουλεύει τους πιστούς πως η επικοινωνία με τους Εβραίους χρίζει ιδιαίτερης προσοχής. Ακόμα και στις μεταξύ τους συναλλαγές να μην τους δείχνουν εμπιστοσύνη. Η συναναστροφή μαζί τους να έχει όρια και να μην ξεφεύγει σε περαιτέρω αισθηματισμούς.

Μέσα από τις διδαχές του, εφιστά την προσοχή στις περιπτώσεις των μάγων συμβουλεύοντας να διακόψουν κάθε σχέση μαζί τους διότι είναι «τέχνες του διαβόλου» [91]. Συμπερασματικά, θα μπορούσαμε να τονίσουμε ότι οι νουθεσίες που δίνονται από τον άγιο Κοσμά, έχουν απώτερο σκοπό την αρμονική συμβίωση και την σωστότερη επικοινωνιακή αγάπη μεταξύ των λαών γενικότερα και ιδιαίτερα των ανθρώπων μεταξύ τους.

Το τελευταίο σημείο που είναι εξίσου σημαντικό για τις ανθρώπινες σχέσεις είναι η αποκατάσταση της αδικίας. Οφείλει να αποκατασταθεί το κακό από αυτόν που αδίκησε ακόμη και αν του ζητήσει πρώτος συγγνώμη αυτός που αδικήθηκε [92]. Αυτό αποδεικνύει την έμπρακτη μετάνοια «εν τω συνδέσμω της αγάπης». Γιατί οποίος δε νικά το μίσος και δεν υψώνεται στην αγάπη, δεν είναι άξιος της ελευθερίας. Ο εθνικός ποιητής Διονύσιος Σολομός έλεγε ότι: «Εάν μισούνται ανάμεσά τους, δεν τους πρέπει ελευθεριά» [93].

[Διαβάστε ολόκληρη τη μελέτη εδώ](#)

Παραπομπές:

83. Ηλία Μογλενίδη, «Η Ανατροφή των παιδιών κατά τον Άγιο Κοσμά τον Αιτωλό», Περιοδικό Ιεράς Μητροπόλεως Φλωρίνης, Πρεσπών και Εορδαίας Σαλπιγξ Ορθοδοξίας, έτος 11ο, τεύχ. 65ο -66ο , Σεπτέμβριος-Οκτώβριος, σ. 48.

84. Στ. Σάκκου, *Ο Απόστολος του σκλαβωμένου γένους*, έκδ. Ο.Χ.Α. Απολύτρωσις, Θεσσαλονίκη 1996, σ. 39. Βλ. και Π. Χρήστου, *Εκκλησιαστική Γραμματολογία*, τόμ Β΄, έκδ. Κυρομάνος, Θεσσαλονίκη 2003, σ. 299. Βλ. και *Ελληνορθόδοξη Πορεία, Ανθολόγιο Κειμένων*, Ιερά Κοινότης Αγίου Όρους, Το Άγιον Όρος και η παιδεία του γένους μας, έκδ. Δούκας, Αθήνα 2008, σ. 285. Βλ. και Τάσου Δαρβέρη, *Κοσμάς ο Αιτωλός*, έκδ. Στερέωμα, Θεσσαλονίκη, σ. 24.

85. Καλλιρόη Ακανθοπούλου,, ό.π., σσ. 146-147.

86. Β. Κυλέκογλου, *Η γυναίκα και ο άνδρας στις διδαχές του Αγίου Κοσμά του Αιτωλού*

, έκδ. Παρρησία, Αθήνα 2010, σ. 17.

87. Αρχιμ. Ειρηναίου Χατζηεφραιμίδη, «Ο ραγιάς, όπως τον «πόνεσε» ο πατρο-Κοσμάς», Πρακτικά Ημερίδας με θέμα: *ο λαϊκός αναγεννητής Κοσμάς ο Αιτωλός*», έκδ. Πανεπιστήμιο δυτικής Μακεδονίας, Παιδαγωγικό τμήμα δημοτικής εκπαίδευσης Φλώρινας, Φλώρινα 2010, σ. 90.

88. Π. Γεωργίου Δορμπαράκη (πρωτ.), *Σχέση και Σχέσεις*, έκδ. Αρχονταρίκη, Α΄ Έκδοση, Αθήνα 2008, σ. 15.

89. Χρ. Βασιλοπούλου, *Παιδαγωγικά Μελετήματα*, έκδ. Βάνιας, Θεσσαλονίκη 2006, σ. 214.

90. Ευθυμίου Ταλάντη, *Άγιος Κοσμάς ο Αιτωλός και η παρουσία του στο Νομό Φωκίδος*, Ανάτυπο, τεύχ. 125, Ιανουάριος - Μάρτιος 2008, έκδ. Πολιτιστικού Συλλόγου Προσηλίου Φωκίδος, Άμφισσα 2008. Βλ. και Μητροπολίτου Δρυϊνουπόλεως, Πωγωνιανής και Κονίτσης Ανδρέου, *Ο Ιερός Προσκυνηματικός Ναός Αγίου Κοσμά του Αιτωλού στην Κόνιτσα*, έκδ. Ιεράς Μητροπόλεως Δρυϊνουπόλεως, Πωγωνιανής και Κονίτσης, Κόνιτσα 2005, σ. 20.

91. Διδαχή Β2, 127, 218.

92. Σπ. Κοντογιάννη, «Οι Διδαχές του Αγίου Κοσμά του Αιτωλού ως απάντηση στην κρίση των ανθρωπίνων σχέσεων», Χρίστόδουλος, Αφιερωματικός Τόμος, Αθήναι 2012.

93. Διον. Σολωμού, Ύμνος εις την Ελευθερίαν, στροφή 147.